

A 21. Széchenyi Akadémia Nagycenken: A Széchenyiek öröksége

Az Országos Széchenyi Kör 2016. április 3-7. között rendezte meg a 21. Széchenyi Akadémiát Nagycenken, a Széchenyi István Emlékmúzeumban.

Házigazdaként **Aczél Eszter**, a Széchenyi Emlékmúzeum vezetője, majd **Péchy Mária**, az Országos Széchenyi Kör elnöke, az Akadémia szervezője köszöntötte a Széchenyi Akadémia résztvevőit, köztük Sopron és Nagycenk képviselőit.

Az első előadást **Aczél Eszter** tartotta **XIX. századi életpálya modell** címmel. Előadásában kiemelte, hogy Széchenyi kivételes életpályát futott be, nem magányos zseni volt, mindig keresett és talált társakat elképzeléseinek megvalósításához. Merészség, bátorság mellett a tervezés képessége is jellemezte a grófot. A tervezést a megvalósítás, a kivitelezés követte. Úgy látta, hogy „Kezdeni valamit sokan tudnak, de a megkezdettet kellően óvni, folyton ápolni, s azt derekas kifejlésre bírni nem éppen annyian.” Kivételes életműve előtt fejet hajtunk.

Ezután a kastélyban történt változásokról, majd a tervekről beszélt. Kérte, mondjuk el észrevételeinket a hallottakkal kapcsolatban. Örömmel vette, hogy sok értékes javaslatot juttatunk el hozzá.

A második előadó **Szentkúti Károly** muzeológus-történész volt, előadásának címe: **Európai gondolat, hazafiúi kötelesség**. Az előadó hangsúlyozta, hogy Széchenyi István népe keletiségét azért kutatta, és vállalta, hogy annál alaposabban nyugatíva tehesse, vagyis bevezesse a művelt népek körébe. Vallotta, hogy Európa hitelve a szabadság, és ő maga is a szabadságot tartotta a legfontosabbnak:

„Én annyira becülöm minden ember természeti szabadságát, hogy még azt sem tartom helyesnek: valakit nagyobb szerencséjére, nagyobb boldogságára kényszeríteni” (Levelek 1828.)

„...én pedig honunk minden lakosát, ha nem is gazdagnak, magas helyen állónak, de legalább szabadnak látni óhajtám.” (Levelek 1834.)

„A szabad ember mindenkit szabadnak szeretne látni, míg a szolga csak szolgák közt érzi jól magát”(Diszharmónia).

A szabadság mellett Széchenyi legfontosabb szellemi öröksége az önzetlen hazaszeretet, haszonelvűség és a tudás.

A második napon **Bodrogai László**, Eszterháza Központ főigazgatója ismertette a közelmúltban történt kedvező változásokat (tető, park, mosdó, mauzóleum felújítása). Bejelentette, hogy megkezdődtek a virágház és a kastély kápolnájának helyreállítási munkálatai. A tervek között szerepel az I. emeleti kiállítás megújulása, a kert rendbehozatala. Az új létesítményeket augusztus 20-án, illetve szeptember 21-én adják át. A feltett kérdésekre válaszolva megtudtuk, hogy bár nagy gondot jelent a varjak elszaporodása, távol tartásuk megoldhatatlannak látszik. Komoly feladatot jelent a lovarda és a kastélyszálló helyreállítása. Megoldhatónak látszik a Széchenyivel kapcsolatos kiadványok árusítása a rövidesen a felújított virágházban létesülő kávézóban.

Buday Miklós, a Széchenyi Alapítvány elnöke bemutatta Széchenyi István Hitel című művének mai magyar nyelvre átírt változatát tartalmazó könyvet. Úgy gondolta, hogyha Széchenyi legismertebb művét, a Hitelt a fiatalok kezébe szeretnénk adni, a nehéz szöveget olvashatóvá, könnyen érthetővé kell tenni.

A szerkesztőbizottság tagjai – Buday Miklós, Dudás Márta, dr. Horváth Attila – a következő alapelveket igyekeztek betartani:

- gördülékenyen legyen olvasható
- maradjon meg Széchenyi stílusa
- tartalmat nem szabad megváltoztatni
- csak minimális mértékben változtassanak a szövegen.

Rádics Márta helytörténeti kutató a marcali gróf Széchenyi család történetéről beszélt.

A település földesurai 1677-től a Széchenyi családból kerültek ki. 1677-ben Széchenyi György kalocsai érsek nyerte adományba a királytól a földeket, 1715-1733 között Széchenyi Zsigmond birtoka lett, aki az iskola, a plébánia és a templom rendbetételével újjáélesztette a falut.

Később Széchenyi Ferenc (1754-1820) lett a falu földesura, és ebben az időszakban német iparosok, kereskedők, jobbágyok telepedtek le Marcaliba. 1772-ben mezővárosi rangot kapott a település Mária Teréziától.

Széchenyi Pál (1789-1871, Széchenyi István testvére) örökölte meg a várost, aki iparpártolásával, a vásártartási jog bővítésével, valamint a németajkú családok gyermekei számára nyitott iskola alapításával segítette a gyorsuló ütemű polgárosodást.

Széchenyi Pál fia Széchenyi Gyula (1829-1921), tagja volt a főrendi háznak, 1857-től kamarási, 1868-tól titkos tanácsi méltóságot nyert, majd 1900-ban, 70 évesen a rejtélyes feladatokkal bíró király személye körüli miniszteri címet nyerte el 3 évre. 1863-1866 között Ybl tervei alapján épült meg a Széchenyi kastély Marcaliban.

A következő örökös Széchenyi Andor Pál (1864-1943) volt, aki 1912-ben építette a gyönyörű neobarokk új kastélyt, amely ma meglehetősen leromlott állapotban kórházként funkcionál.

Széchenyi Andor Pál első felesége Csekonics Andrea volt, házasságukból 3 gyerek született: József, Júlia és Endre. Csekonics Andrea 1913-ban halt meg.

Széchenyi Endre (1902-1984), Somogy megye főispánja lett 1936-ban, kastélya Boronkán volt. 1944-ben Argentínába emigrált, 1984-ben halt meg Lisszabonban.

Széchenyi Andor Pál 1925-ben nősült meg másodszor, Szegedi Ensch Máriát vette feleségül, aki bújtatta gróf Bethlen Istvánt 1944-ben. Bethlen később feladta magát a szovjeteknek, akik eleinte magas rangú vendégként kezelték, később viszont egyre inkább fogolyként bántak vele.

Huszár Mihály történész-muzeológus, a Marcali Múzeum munkatársa Marcali fejlődése a Széchenyiek korában címmel tartott előadást. A Széchenyieknek köszönhető az uradalmi birtokközpont kiépítése, az iskola, a plébánia, a templom rendbetétele.

A mezővárosi rangot nyert településen német iparosok telepedtek le, akik elősegítették a gyorsuló ütemű polgárosodást.

Előadásában megemlékezett gróf Széchenyi Imréről (1858-1905, Széchenyi Lajos unokája), aki Somogyvár birtokosa volt, mezőgazdasági szakember és író, az agrárius mozgalom egyik irányítója, elkötelezett somogyi gazdaságfejlesztő, Balatonmárfürdő, Balatonfenyves, és Balatonföldvár alapítója.

Szabó Béla festőművész anyai nagyapja Hikman Béla, Marcali neves műlakatos volt, akinek híres sárkányos cégérét több kiállításon is bemutatták. Szabó Béla személyes emlékeit mesélte el, melyek a marcali kastélyhoz és az abban lakó Széchényi grófi családhoz fűződtek.

A harmadik nap megható megemlékezéssel kezdődött. Az első előadó, Holnapy László édesapjára, **Holnapy Kálmánra**, az Országos Széchényi Kör alapító tagjára, első elnökére emlékezett Siska Tamás.

Holnapy László a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium főosztályvezetője előadásának címe: Széchényi közlekedés politikájának hatása a későbbi közlekedési infrastruktúra fejlesztésekre. 1848. február 1-én jelent meg Pozsonyban Széchényi István: Javaslat a magyar közlekedési ügy rendezéséről című munkája, amely Széchényi közéleti tevékenységének utolsó jelentős dokumentuma és egyben összegzése közlekedéseméleti munkásságának. Statisztikai adatokkal, fejlett országokból vett példákkal igazolja, hogy a közlekedési eszközök közül hazánkban a vasút lehet a nemzeti ipar és kereskedelem fejlesztésének alapja. „A magyar kereskedelem és iparfejlődés gyűlpontja Budapest, ez az ország szíve, mellynek irányában úgy lehet tekinteni az egyes közlekedési vonalakat, mint megannyi főeret” – áll a Javaslatban. Így a tervezett négy fővonal központja természetesen Budapest. A fővonalakhoz mellék- és szárnyvonalak kapcsolódnak, s ezek pókhálószerűen szövik be Magyarországot.

A Javaslatot 1848. február 22-én mutatták be hivatalosan az országgyűlés alsó tábláján (előtte Széchényi minden képviselőnek és főrendnek megküldette a kötetet), ahol éles vitát váltottak ki a Javaslat központosító elképzelései. Az ügy azonban a márciusi forradalom és ennek következtében az országgyűlés fontosabb feladatai miatt háttérbe szorult. Hatása az 1848:XXX. tc.-ben jelenik meg, melynek kidolgozására Széchényi, mint az első felelős magyar kormány közlekedésügyi minisztere kérte fel Szalay Lászlót. Ez a törvénycikk felhatalmazza a kormányt, hogy vasútépítés céljára államkölcsönt vegyen fel. A törvény végrehajtása a szabadságharc és az abszolutizmus idején elmaradt.

Széchényi Javaslatának hatása a kiegyezés idején mutatkozik meg ismét. Az országgyűlésnek 1867-ben bemutatott vasúthálózati terv, Budapest központtal Széchényi elképzeléseinek érvényesülését mutatja. Magyarország vasúti hálózata gróf Széchényi István közlekedési politikájának elvei szerint épült ki, és államvasúti eszméje is teljes diadalt aratott.

Káldos János, az Országos Széchényi Könyvtár általános igazgató-helyettese tartotta a következő előadást Széchényi Ferenc könyvtárartól a 21. századi nemzeti könyvtárig - az örökségvédelem új eszközei címmel. Az alapító oklevél 1802. november 25-én született, a könyvtár 1867-től vált közintézménnyé 20 ezer kötettel. A könyvtár állományában ma 12 millió dokumentum van. Az utóbbi években az olvasók száma csökkent, de a felhasználók száma nőtt. Ez a könyvtár digitalizálásával magyarázható. Havonta 2 millió látogatója van a könyvtár honlapjának.

Az előadó mutatott képeket a könyvtár néhány ritkaságából: a Pray-kódex Halotti beszédek tartalmazó lapját, a Képes Krónika egy lapját, a Himnusz és a Szózat kéziratát, a Nemzeti dal első nyomtatott példányát, amelyre Petőfi Sándor kézzel írt egy mondatot.

A könyvtár, mint az egyetemes tudás összegyűjtésének, megőrzésének, rendszerezésének és átörökítésének központi intézménye, közel 3 évezredes. A Könyvtár mindig is univerzális igénnyel lépett föl már Babilon vagy Alexandria óta.

A könyvtár feladatai: gyűjt, feldolgoz, megőriz, hozzáférhetővé tesz (rendszeres, katalogizál) és a digitalizálással dokumentumot állít elő.

A dokumentumok esetében is beszélhetünk életciklusról, amelynek hosszát a dokumentum anyagi tulajdonságai és a dokumentumot érő terhelések (fizikai, kémiai) határozzák meg.

A dokumentum bármilyen használata terhelés, minden használat rövidíti a dokumentumok életét. A digitalizálás is dokumentumhasználat.

A történelem során a szövegekhez való hozzáférés növekszik, miközben a szöveghordozó tartóssága csökken.

Pergamen: rendkívül tartós, ideális körülmények között több ezer év.

Rongypapír: több száz év.

Fapépból készült papír: sárgulást nem lehet megállítani, 150-200 év.

Digitális formátumok: néhány évtized (?)

Papp Éva könyvtáros tanár, Széchenyi István könyvtárát mutatta be előadásában. A Bártfai Szabó László által összeállított címjegyzék 1287 tételt sorol fel. Ezek között magyar, német, francia, angol nyelvű könyvek egyaránt megtalálhatók. A gróf sokoldalú érdeklődését könyvtára is tükrözi. Az értékes művek között enciklopédiák, szótárak, nyelvkönyvek mellett szépirodalom, természettudományos, történeti, államtudományi művek és többféle hírlap számai is megtalálhatók. Széchenyi felismerte, hogy jó könyvekre van szüksége, ha a politikai pályán sikert akar elérni. Legnagyobb ereje szellemi felkészültségében volt, mely legelső rendű forrásokból táplálkozott.

A negyedik napot **Csorba János**, Nagycenk polgármesterének előadása nyitotta, aki bemutatta azt, hogy mit adott Nagycenknek Széchenyi, hogyan hasznosítják a Széchenyiek örökségét. Megtudtuk, hogy Széchenyi István korában selyemfonó, serfőző, malom, téglagyár működött a faluban, majd fia idejében cukorgyár is létesült, ő valósította meg apja álmát, a gázvilágítást, az első automobil is Béla tulajdona volt. Ezután kisfilmen láthattuk, hogyan épül-szépül Nagycenk, mely élhető, otthonos település. A templom, a mauzóleum, a templomkert, a kastélypark, játszótér, sportpálya, Alkotóház, községháza, utcák, járdák építése, felújítása mind a település fejlődéséről szól. Számunkra is örömteli volt hallani a kastély felújításával, az idegenforgalom fejlesztésével kapcsolatos nagyarányú terveket. Köszönettel tartozunk a község vezetőségének a Széchenyi Kör munkáját támogató tevékenységéért.

Szabó Pál történész, irodalmár Megjegyzések a Széchenyi-jelenséghez a 19. század második felének politikájában és poétikájában címmel tartott előadást. Ebben azokra a parlamenti felszólalásokra utalt, ahol Széchenyi elveit, mondásait, nézeteit idézték a korabeli politikusok. Annyira divattá váltak ezek az idézések, hogy Gyulai Pál irodalomtörténész „széchenyieskedők” névvel illette őket. Berzenczey László politikus is megjegyezte: „Ezek a legveszedelmesebb ellenfeleink, azok, akik felhasználnak ma is egy szent nevet: Széchenyi nevét.” A legtöbben mégis a tisztelet, az elismerés hangján, nem öncélúan idézték Széchenyi gondolatait, melyek örökérvényűnek bizonyultak.

Az értékes előadások mellett jutott idő a hallottak megbeszélésére, megvitatására is. A gyönyörű tavaszi napsütést kihasználva sétát tettünk a szoborparkban, a hársfasoron, a temetőben, a mauzóleumban és a kastély kiállítását is megtekintettük. Hozzájuthattunk az új

Hitel kiadásához és **Egervölgyi Dezső** tagtársunk kiadásában megjelent képeslapokhoz, melyek Széchenyi és kortársai munkásságát mutatják be.

Az ötödik napon a nagycenki önkormányzat kisbuszain utazva az Akadémia résztvevőinek is lehetősége nyílt arra, hogy részt vehessenek Döblingben, Széchenyi szobrának koszorúzásán. Itt **Péchy Mária** megemlékező szavai után elhelyeztük a tisztelet és megemlékezés koszorúit, majd közösen elénekeltük a Szózatot. Felemelő érzés volt részt venni ezen a megemlékezésen, mely méltó zárása volt a színvonalas 21. Széchenyi Akadémiának.

Papp Éva, Siska Tamás